

ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ - ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Συμμορίες Ανηλίκων στην Ελλάδα.

Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών

Εποπτεία έρευνας και επεξεργασία τελικού κειμένου¹:

Νέστωρ Κουράκης,

Καθηγητής Εγκληματολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Επεξεργασία και ανάπτυξη δεδομένων-σχόλια:

Πάροι Ζαγούρα

Νομικός, Εγκληματολόγος, Επιμελήτρια Ανηλίκων

Μαρία Α. Γαλανού

**Νομικός, Διπλωματούχος Μεταπτυχιακού Κύκλου Σπουδών Ποινικών Επιστημών
στη Νομική Σχολή Αθηνών**

Ι. Σκοπός-Μεθοδολογία

1. Στις αναπτύξεις που ακολουθούν παρουσιάζονται τα πορίσματα έρευνας που διενεργήθηκε τον Μάρτιο του 2002 (και συμπληρωματικά τον Αύγουστο του 2003) σε αποφάσεις του Μονομελούς και του Τριψελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών. Σκοπός της έρευνας ήταν να μελετήσει την ύπαρξη και την ανάπτυξη παραβατικών ομάδων και «συμμοριών» ανηλίκων στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης στη χώρα μας, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ανηλίκων που συμμετέχουν σε τέτοιες ομάδες. Για την πραγμάτωση του σκοπού αυτού μελετήθηκαν περιπτώσεις παραβατικών πράξεων που απασχόλησαν το Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών κατά το έτος 2000 και που είχαν το στοιχείο της «από κοινού» τέλεσης, δηλ. της διάπραξης αδικημάτων από περισσότερους δράστες. Ωστόσο, από τη μελέτη αποκλείσθηκαν ορισμένες κατηγορίες αδικημάτων που, έστω κι αν τελούνται από περισσότερους δράστες, δεν έχουν κατά κανόνα τον

1. Η έρευνα έγινε με την εποπτεία και επίβλεψη του Νέστορα Κουράκη, Διευθυντή του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται και από τη θέση αυτή στις κ.κ. Μπαρδάνη και Παπαστάθη, αντίστοιχα Γεν. Διευθύντρια Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Προϊσταμένη-κατά το χρόνο διενέργειας της έρευνας-της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων Αθηνών. Συντονιστριες της έρευνας ήσαν ο κ.κ. Φωτεινή Μηλιώνη και Πάροι Ζαγούρα. Στην έρευνα συμμετείχαν επίσης ως ερευνητές οι συνεργάτες του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών κ.κ. Ντούρα Φωτεινή, Παπανικολάου Ναταλία, Γαλανού Μαρία, Πατάκας Σταμάτης, Τεμπέλη Αναστασία, Τριλίβα Χριστίνα, Φερετζάκης Γιώργος, Χιάνης Διονύσιος, Σφενδυλάκης Γιάννης, Κοκοσάλη Καλλιόπη, Χελιώτης Λεωνίδας, Στρομπούλη Μαγδαληνή, Σιώχου Βασιλική, Τσίχλη Δάφνη, Κούβελος Γιάννης, Μήτσης Γεώργιος, Παπαευστρατίου Αθηνά-Αναστασία και Σωτηροπούλου Νατάσα. Από πλευράς ελληνικών ερευνών για τις παραβατικές ομάδες και συμμορίες ανηλίκων ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έρευνα της κοινωνιολόγου Θεανώς Μανουσάκη με την επιστημονική ευθύνη του Καθηγητή Αντώνη Μαγγανά (Πάντειο Πανεπιστήμιο). Ορισμένα αποτελέσματα της έρευνας αυτής δημοσιεύθηκαν στην «Ποινική Δικαιοσύνη» 1998, 1144-1145, καθώς επίσης σε φύλλα εφημερίδων (π.χ. «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 22.3.1998, «Βήμα» της 6.10.1999, σελ. A17 και «Έθνος της Κυριακής» της 12.10.2003, σελ. 38).

χαρακτήρα μιας οργανωμένης αξιόποινης δραστηριότητας, αλλ' είναι συνήθως μικρής κοινωνικοηθικής απάξιας ή / και αποτελούν το αποτέλεσμα τυχαίων συγκυριών. Έμειναν, έτσι, εκτός έρευνας, οι ακόλουθες αυτοτελείς κατηγορίες αδικημάτων: Παραβάσεις της νομοθεσίας περί αλλοδαπών, τροχαίες παραβάσεις, παραβάσεις του νόμου για τα τυχερά παίγνια, αδικήματα εξ αμελείας, επαιτεία, προμήθεια και κατοχή ναρκωτικών (εκτός αν πρόκειται, στην τελευταία περίπτωση, για διακεκριμένες, κακουργηματικές ενέργειες). Επίσης, δεν ελήφθησαν υπόψη αποφάσεις που απλώς ανέβαλαν την εκδίκαση, προέβησαν σε συγχωνεύσεις ποινών και ακυρώσεις αποφάσεων, κήρυξαν το δικαστήριο αναρμόδιο κ.λπ.

2. Εξάλλου, από απόψεως μεθοδολογίας, ιδιαίτερη οημασία αποδόθηκε σε στοιχεία της δικογραφίας όπως το είδος και η σοβαρότητα της πράξης, ο βαθμός συμμετοχής των δραστών και τα ατομικά/κοινωνικά τους χαρακτηριστικά, ώστε να διερευνηθεί το κατά πόσον σε κάποιες περιπτώσεις θα μπορούσε να γίνει λόγος για «συμμορίες» με την εγκληματολογική έννοια του όρου (βλ. κατωτ., παρ. 26 επ. της παρούσας μελέτης).

3. Για την έρευνα επελέγη το Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών, διότι καλύπτει πληθυσμιακά και γεωγραφικά ευρύ πεδίο και συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό αποφάσεων. Από τις 3595 αποφάσεις του Μονομελούς και τις 175 του Τριμελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, που απασχόλησαν συνολικά το Δικαστήριο αυτό κατά το έτος 2000, επελέγησαν τελικά -με βάση τα προαναφερθέντα κριτήρια- μόνο 177 αποφάσεις, που αφορούσαν 355 δράστες και 317 αδικήματα. Από τις αποφάσεις αυτές, οι 138 (ποσοστό 78%) («καταδικαστικές») επέβαλαν κυρώσεις (μέτρα ή ποινές), οι 10 ήσαν μικτές² (ποσοστό 5,6%), οι 21 (11,9%) απαλλακτικές, δηλ. αποφάνθηκαν ότι ο ανήλικος κατηγορούμενος δεν τέλεσε την πράξη, και οι 8 (4,5%) διέταξαν οριστική παύση της ποινικής δίωνης λόγω εκπρόθεσμης υποβολής ή ανάκλησης της έγκλησης. Αξίζει να αναφερθεί ότι μόλις το 50,9% (116 άτομα στους 228 για τους οποίους παρέχονται σχετικά στοιχεία) των κατηγορουμένων ήσαν παρόντες στη δίκη, ενώ σε εξίσου μεγάλο ποσοστό τους ήσαν απόντες (49,1%, 112 άτομα).

4. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι τα στοιχεία της έρευνας αφορούν α) την ένδικη³ παραβατικότητα, δηλαδή περιπτώσεις για τις οποίες επιβλήθηκε στον ανήλικο με δικαστική απόφαση κάποιο αναμορφωτικό μέτρο ή ποινικός σωφρονισμός και β) την παραβατικότητα για την οποία υπήρξε απαλλακτικό αποτέλεσμα. Επομένως, δεν καταγράφονται στις αποφάσεις αυτές, όπως είναι φυσικό, όσες περιπτώσεις δεν καταγγέλλονται σε διωκτικά όργανα ή για τις οποίες επέρχεται εξώδικη διευθέτηση της διαφοράς ή για τις οποίες δεν επιτυχάνεται από τις αστυνομικές αρχές ο εντοπισμός των υπόπτων. Η επισήμανση αυτή κρίνεται σημαντική, ώστε να αποφευχθούν άστοχες γενικεύσεις των πορισμάτων αυτής της έρευνας σε επόπειδο πραγματικής παραβατικότητας.

5. Για τις ανάγκες της έρευνας πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο Δικαστήριο Ανηλίκων, κατά τη διάρκεια των οποίων μελετήθηκαν και αποδελτιώθηκαν οι αποφάσεις. Τηρήθηκε πλήρης εχεμύθεια και σεβασμός στα προσωπικά δεδομένα των παραβατών (π.χ. ονοματεπώνυμο, τόπος κατοικίας ή διαμονής, κ.λπ.) τόσο κατά την επεξεργασία όσο και κατά τη συναγωγή των συμπερασμάτων. Ειδικότερα, κατεγράφησαν σε δελτία τα ακόλουθα στοιχεία: είδος δικαστηρίου, στοιχεία του ανήλικου παραβάτη όπως υπηκοότητα, ηλικία, τόπος κατοικίας ή διαμονής, αριθμός δραστών και βαθμός συμμετοχής, αριθμός και είδος αξιόποινων πράξεων, τόπος και τρόπος (π.χ. απόπειρα) τέλεσης, ο τυχόν αριθμός θυμάτων, είδος απόφασης («καταδικαστική», μικτή, απαλλακτική), είδος κυρώσεων που επιβάλλονται στον ανήλικο παραβάτη (αναμορφωτικά μέτρα, ποινικός σωφρονισμός, πρόσθετοι όροι).

2. Ως μικτές χαρακτηρίζονται εδώ οι αποφάσεις εκείνες που αναφέρονται σε περισσότερους συγκατηγορουμένους, από τους οποίους ορισμένοι κρίθηκε ότι δεν τέλεσαν την πράξη, ενώ σε άλλους επεβλήθησαν κυρώσεις (αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονισμός).
3. Πρβλ. Ν. Κουράκη, Παραβατικότητα εφήβων 1983-1996. Συμπεράσματα μιας έρευνας, *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2/2000, σελ. 185.

ii. Οι ανήλικοι παραβάτες

Ως προς τους ανηλίκους για τους οποίους κρίθηκε ότι τέλεσαν την πράξη για την οποία κατηγορήθηκαν, διαπιστώνεται ότι πρόκειται για 264 δράστες (148 αποφάσεις), ήτοι ποσοστό 74,4% επί των 355 φερόμενων ως δραστών κατηγορουμένων. Ειδικότερα:

6. Η μεγάλη πλειονότητα των ανηλίκων που συμμετέχουν σε μια παραβατική ομάδα είναι, σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας, αγόρια, αν και η συμμετοχή των κοριτσιών⁴ δεν είναι αμελητέα: 87,9% παραβατών ήσαν αγόρια (232 άτομα στους 264 δράστες) και το 12,1% κορίτσια (32 άτομα) [Πίνακας 1]. Η διαπίστωση αυτή συμβαδίζει με τη γενικότερη παραπήρηση ότι η γυναικεία εγκληματικότητα είναι μειωμένη τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερι-

Πίνακας 1: Φύλο δραστών

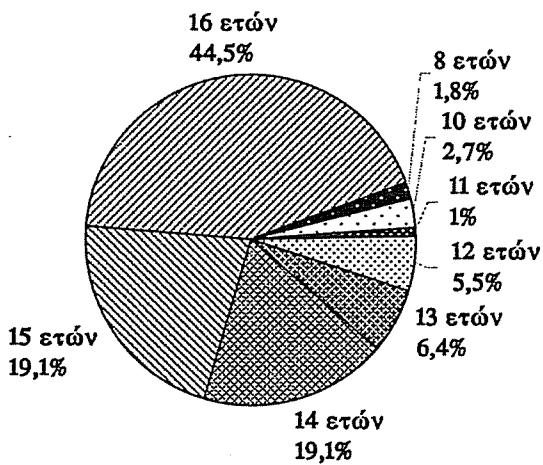
κό, κυρίως λόγω του γυναικείου προτύπου που διαμορφώνεται μέσα από τις περιορισμένες ευκαιρίες που είχαν έως πρόσφατα οι γυναίκες να συμμετέχουν ενεργά στην οικονομική-επαγγελματική ζωή, λόγω του αυξημένου κοινωνικού ελέγχου που κατά παράδοση ασκείται σε αυτές, ιδίως όταν είναι ανήλικες, αλλά και λόγω του είδους των παραβατικών αντιδράσεων που προκαλεί στη γυναίκα αυτός ο κοινωνικός έλεγχος (κυρίως τάσεις απόσυρσης και όχι επιθετικότητας προς τους άλλους).

7. Για 110 από τους 264 δράστες (41,7%) γνωρίζουμε την ακριβή ηλικία τους κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης. Στην πλειονότητα τους είναι 16 ετών (44,5%, 49 άτομα). Υπενθυμίζεται στο σημείο αυτό ότι στα Δικαστήρια Ανηλίκων εκδικάζονταν κατά την περίοδο της έρευνας υποθέσεις νεαρών ατόμων έως 17 ετών συμπληρωμένων (ά. 121 ΠΚ 1950 πριν από την τροποποίησή του με τον νόμο 3189/21.10.2003.). Ακολουθούν σε συχνότητα παραβατικής δραστηριότητας οι ανήλικοι των 14 ετών (19,1%, 21 άτομα) και των 15 ετών (19,1%, 21 άτομα), των 13 ετών (6,4%, 7 άτομα) και των 12 ετών (5,5%, 6 άτομα). Εντύπωση προκαλεί η παρουσία παραβατών ηλικίας 10 (1,8%, 2 άτομα), 8 (2,7%, 3 άτομα)⁵ και 11 ετών (1%, 1 άτομο)⁶ [Πίνακας 2].

8. Με κριτήριο την εθνική προέλευση των δραστών η παραβατικότητα επιμερίζεται στους Έλληνες και

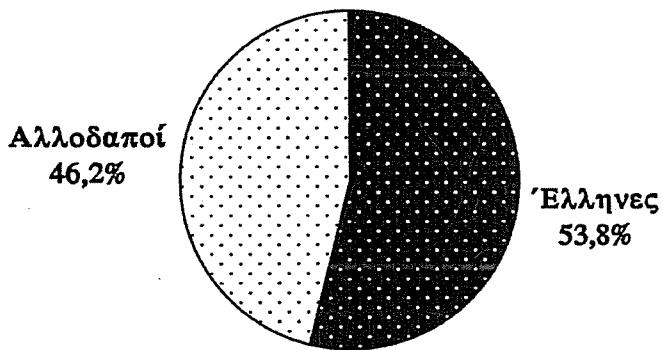
4. Μια ακόμη διαπίστωση είναι πάντως η αυξανόμενη εμπλοκή κοριτσιών σε εγκληματικές δραστηριότητες ιδίως, δε, η συμμετοχή των κοριτσιών σε εγκληματικές συμμορίες και στη διάπραξη βίαιων εγκλημάτων, Κουράκης, Ν., Νεότερες Ευρωπαϊκές Εξελίξεις στο Δίκαιο της Παραβατικότητας Ανηλίκων, Παινικός Λόγος, 1/2001, σελ.304.
5. ΜΔΑΑ512/11.02.2000, ΜΔΑΑ550/11.02.2000, ΜΔΑΑ2769/27.10.2000.
6. ΜΔΑΑ1401/12.05.2000.

Πίνακας 2: Ηλικία παραβατών

στους αλλοδαπούς σχεδόν εξ ημισείας, δηλ. σε ποσοστά, αντίστοιχα; 53,8% (142) και 46,2% (122), ενώ μεταξύ των αλλοδαπών υπερέχουν οι Αλβανοί (86,1%, 105 άτομα) [Πίνακας 3]. Καταγράφονται, επίσης, παραβάτες Πολωνικής (4,1%, 5 άτομα), Ρουμανικής (2,5%, 3 άτομα), Βουλγαρικής (1,6%, 2 άτομα), Ρωσικής (1,6%, 2 άτομα), Μαροκινής (1,6%, 2 άτομα), Γερμανικής, Ιρακινής και Αιθιοπικής καταγωγής (από 1%, 1 άτομο). Οι οικονομικοί μετανάστες παραβαίνουν τον νόμο κυρίως για λόγους επιβίωσης, αλλά και λόγω γενι-

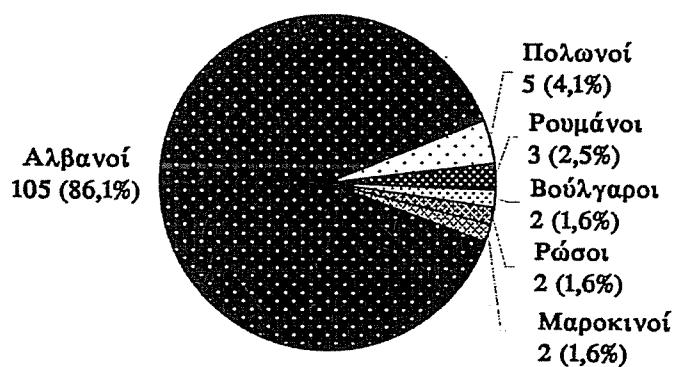
Πίνακας 3: Εθνική προέλευση δραστών

κότερων προβλημάτων κοινωνικής ένταξης, τα οποία συνήθως οδηγούν σε μια βαθμιαία περιθωριοποίησή τους και συνακόλουθα σε πράξεις αντίδρασης [Πίνακας 3a].

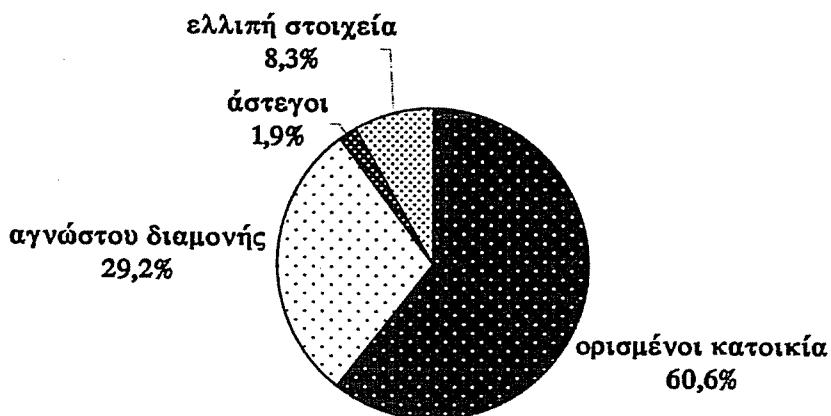
9. Εξάλλου, μόνο το 60,6% των δραστών (160 άτομα στους 264 κατηγορούμενους) έχει ορισμένη κατοι-

**Πίνακας 3α: Εθνικότητα αλλοδαπών
(εξαιρούνται οι περιπτώσεις με ένα δράστη)**

κία (κυρίως οι Έλληνες). Για τους υπόλοιπους είτε (α) καταγράφεται ότι είναι αγνώστου διαμονής σε ποσοστό 29,2% (77 ανήλικοι), πιθανώς διότι αλλάζουν συνεχώς διαμονή και μένουν περιστασιακά σε ξενοδοχεία ή ως φιλοξενούμενοι σε φιλικά ή συγγενικά σπίτια (κυρίως οι αλλοδαποί), είτε (β) υπονοείται ότι είναι άστεγοι σε ποσοστό 1,9% (5 άτομα), είτε (γ) δεν υπάρχουν γι' αυτούς καθόλου στοιχεία σε ποσοστό 8,3% (22 δράστες) [Πίνακας 4].

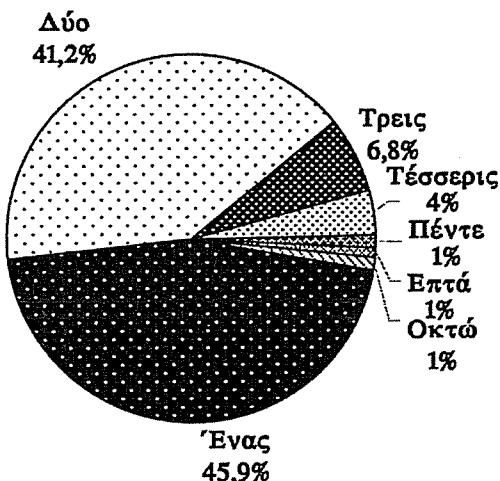
Πίνακας 4: Τόπος κατοικίας

10. Η αριθμητική σύνθεση των παραβατικών ομάδων ποικίλλει. Από τις 148 «καταδικαστικές» και μικτές αποφάσεις που εξετάσθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας, όλες σχεδόν παρείχαν πλήρη στοιχεία για τον αριθμό των δραστών. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων (45,9% των αποφάσεων ή 68 υποθέσεις) η απόφαση αφορά ένα μόνο εκ των κατηγορουμένων, ενώ κατά το κατηγορητήριο η παράβαση είναι το αποτέλεσμα κοι-

νής δράσης περισσοτέρων ατόμων. Αυτά είτε φέρονται ως αγνώστων στοιχείων και δεν παραπέμφθηκαν (σε 17 αποφάσεις, δηλαδή 11,5%), είτε είναι ενήλικες⁷ (σε 19 υποθέσεις, δηλαδή 12,8%)⁸ ως προς τους οποίους διαχωρίστηκε η υπόθεση. Σε ποσοστό 41,2% (61 αποφάσεις) οι κατηγορούμενοι ήσαν 2, σε ποσοστό 6,8% (10 αποφάσεις) ήσαν 3, ενώ σε ποσοστό 4% (6 αποφάσεις) ανήλθαν τα αιδικήματα με συμμετοχή 4 κατηγορούμενων. Λιγότερες ήσαν οι περιπτώσεις με 5, 7 και 8 κατηγορουμένους (με μία απόφαση, δηλ. 1% αντίστοιχα) [Πίνακας 5].

Πίνακας 5: Αριθμητική σύνθεση παραβατικών ομάδων

11. Ενόψει αυτών των ποσοστών συλλογικής παραβατικότητας προκύπτει ότι πολυσυλλεκτικές και πολυάριθμες ομάδες ανήλικων παραβατών δεν έχουν προς το παρόν απασχολήσει την ελληνική ποινική δικαιοσύνη σε βαθμό άξιο προσοχής.

12. Καθοριστικής σημασίας για τη συνοχή και τη συνέχεια των ομάδων αυτών εμφανίζεται να είναι και η σχέση που συνδέει μεταξύ τους τα μέλη της κάθε παραβατικής ομάδας. Όλοι σχεδόν οι παραβάτες ήσαν ομοεθνείς (91,2%, δηλαδή 165- στους 181 δράστες για τους οποίους παρέχονται στοιχεία αναφορικά με την εθνικότητα- όπως περιγράφονται σε 67 αποφάσεις), πιθανότατα, διότι το εθνικό στοιχείο αποδεικνύεται κυρίαρχο στις διαδικασίες κοινωνικοποίησης και, αναφορικά με την επιχειρούμενη πράξη, δημιουργεί τη βεβαίότητα για την τήρηση μυστικότητας και αλληλοκάλυψης. Σημειωτέον ότι περί το 1/10 ήσαν οι συλλογικές παραβατικές πράξεις που τελέστηκαν από άτομα διαφορετικής εθνικότητας (8,8%, δηλαδή 16 δράστες σε 6 αποφάσεις), Μάλιστα, σε τέσσερις αποφάσεις εντοπίσθηκε κοινή δράση Έλληνα με Αλβανό ή Αλβανούς υπηκοούς⁹, σε μία, κοινή δράση Έλληνα με Πολωνό¹⁰ και σε άλλη μία, Τούρκου με Μαροκινό¹¹ ανήλικο δράστη.

7. Η «εργαλειοποίηση» του ανηλίκου στο πλαίσιο μιας συμμορίας ή εγκληματικής ομάδας ενηλίκων θα ήταν σκόπιμο να αποτελέσει ξεχωριστό θέμα προς εξέταση σε ειδικότερη έρευνα.
8. ΜΔΑΑ512/11.12.2000 (οκτάχρονος με τον πατέρα του), ΜΔΑΑ862/03.03.2000, ΜΔΑΑ1021/17.03.2000, ΜΔΑΑ1234/04.04.2000, ΜΔΑΑ1446/16.05.2000 (μία μητέρα με τα τρία ανήλικα κορίτσια της), ΜΔΑΑ1674/02.06.2000 (ανήλικος μαζί με άλλους ενήλικες), ΜΔΑΑ1684/02.06.2000, ΜΔΑΑ2103/2000 (ανήλικος μαζί με άλλους οκτώ ενήλικες), ΜΔΑΑ2154/08.09.2000, ΜΔΑΑ2217/22.09.2000, ΜΔΑΑ2279/26.09.2000, ΜΔΑΑ2701/20/10.2000, ΜΔΑΑ2752/29.10.2000, ΜΔΑΑ2864/03.11.2000, ΜΔΑΑ2911/07.11.2000, ΜΔΑΑ3092/17.11.2000, ΜΔΑΑ3243/01.12.2000 (δύο ανήλικοι με τον πατέρα του ενός), ΤΡΙΜΔΑΑ90/23.06.2000, ΤΡΙΜΔΑΑ15/08.02.2000, ΤΡΙΜΔΑΑ90/23.06.2000.
9. Πρόκειται για τις ΜΔΑΑ1556/25.05.2000, ΜΔΑΑ1684/02.06.2000, ΜΔΑΑ2701/20.10.2000 και ΜΔΑΑ3096/2000.
10. ΜΔΑΑ358/28.01.2000.
11. ΜΔΑΑ23/07.01.2000.

13. Ιδιαίτερος σύνδεσμος μεταξύ των συγκατηγορουμένων αποκαλύπτεται σε 47 συνολικά αποφάσεις (38,5%). Οι ανήλικοι είναι συχνά φίλοι (στις 47 από τις 148 αποφάσεις, δηλαδή 31,8%), ενώ σε μικρότερη έκταση (10 αποφάσεις, δηλαδή 6,6%) οι συγκατηγορούμενοι συνδέονται με δεσμούς συγγένειας (αδέλφια, ξαδέλφια, γονείς). Σε μία περίπτωση τελέστηκε παραβατική πράξη από συγκρατούμενους μέσα στο Κέντρο Κράτησης Ανηλίκων του Αυλώνα¹².

14. Αναφορικά με τους ανηλίκους οι οποίοι κρίθηκε ότι δεν τέλεσαν την πράξη για την οποία είχαν κατηγορηθεί ή για κάποιον άλλο λόγο απηλλάγησαν των κατηγοριών, παρατηρούμε τα εξής:

Πρόκειται συνολικά για 91 ανήλικους (25,6% επί συνόλου 355 φερόμενων ως δραστών - κατηγορουμένων) των οποίων η περίπτωση αφορούσε αντίστοιχα 39 αποφάσεις: 21 απαλλακτικές, 8 που παύουν οριστικά την ποινική δίωξη και 10 μικτές ως προς τα αθωατικό μέρος τους. Οι ανήλικοι με απαλλακτική απόφαση είναι κυρίως αγόρια (78 άτομα, δηλ. 85,7%) και ημεδαποί (72 άτομα δηλ. 79,1%), ενώ οι αλλοδαποί είναι Αλβανοί στην πλειονότητά τους (13 ανήλικοι, δηλ. 14,3%), Ρώσοι (1 άτομο, δηλαδή 1,1%) και Ιταλοί (5 ανήλικοι, δηλαδή 5,5%).

iii. Οι παραβατικές πράξεις

Αναφορικά με πράξεις ανηλίκων για τις οποίες κρίθηκε ότι πράγματι τελέστηκαν –έστω και με μετατροπή της αρχικής κατηγορίας σε ηπιότερη. Επισημάνεται ότι πρόκειται για 269 σε σύνολο 317 πράξεων (84,9%). Ειδικότερα:

15. Σε σύνολο 269 καταγεγραμμένων «από κοινού» παραβατικών πράξεων, όπως καταγράφονται στις 148 «καταδικαστικές» και μικτές αποφάσεις, περισσότερες είναι οι παραβάσεις του ΠΚ (ποσοστό 73,2%, 197 παραβάσεις) ακολουθούν οι παραβάσεις των ειδικών ποινικών νόμων (26,8%, 72 πράξεις), οι οποίες, ωστόσο, τελούνται συνήθως μαζί με αδικήματα του ΠΚ και περιορίζονται κατά κύριο λόγο στα αδικήματα παράνομης εισόδου στη χώρα (v. 1975/1991) σε ποσοστό 14,9% (40 περιπτώσεις) και οπλοφορίας ή οπλοχρησίας (v. 2168/1993) σε ποσοστό 5,9% (16 περιπτώσεις)¹³. Αν και λίγες, χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις χρήσης όπλου: Έχουν καταγραφεί πέντε περιπτώσεις χρήσης περιστρόφου, καραμπίνας ή αεροβόλου¹⁴, επτά περιπτώσεις χρήσης μαχαιριού¹⁵, μία περίπτωση με τοσκούρι¹⁶, μία με σφυρή¹⁷, μία με κατσαβίδι¹⁸ και τρείς περιπτώσεις χρήσης σιδηρολοστού και σιδηρογροθιάς¹⁹. Τέλος, καταγράφηκε και μία περίπτωση κατοχής και χρήσης βεγγαλικών και φυσιγγίων αβολιδωτών για πυροβόλα όπλα²⁰.

16. Από την άποψη των παραβάσεων του Ποινικού Κώδικα [Πίνακας 6] υπερέχουν τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας - συγκεκριμένα η κλοπή, η φθορά ξένης ιδιοκτησίας και η ληστεία (49,8%, 134 πράξεις). Μεταξύ αυτών υπερτερούν οι κλοπές²¹ (37,5%, 101), ενώ ακολουθούν οι φθορές ξένης ιδιοκτησίας - π.χ. βανδαλισμοί σε σχολεία και καταστήματα (5,2%, 14 πράξεις) και, σε μικρότερο βαθμό, οι ληστείες (7,1%, 19 πράξεις). Τα εγκλήματα κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων (εκβίαση, απάτη και αποδοχή προιόντων ε-

12. ΜΔΑΑ2693/20.10.2000.

13. Μικρότερης έκτασης είναι οι παραβάσεις των διατάξεων του ν.2696/1999 περί ΚΟΚ (3%, 8 παραβάσεις), του ν.1646/1986 περί βίας στα γήπεδα (1,5%, 4 παραβάσεις), του ν.2094/1992 (1,1%, 3 παραβάσεις), και τέλος του ν.2178/1993 (0,4%, μία παράβαση).

14. ΜΔΑΑ3413/2000,ΤΡΙΜΔΑΑ33/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ60/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ105/2000. ΤΡΙΜΔΑΑ138/24.10.2000.

15. ΜΔΑΑ2575/17.10.2000, ΜΔΑΑ2693/20.10.2000, ΤΡΙΜΔΑΑ29/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ35/10.03.2000, ΤΡΙΜΔΑΑ105/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ138/24.10.2000.

16. ΤΡΙΜΔΑΑ105/2000.

17. ΤΡΙΜΔΑΑ99/2000.

18. ΤΡΙΜΔΑΑ39/2000.

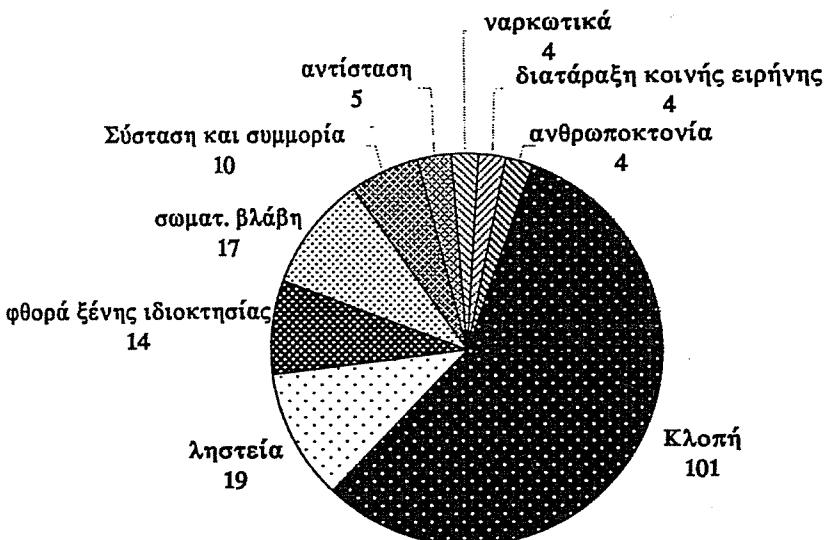
19. ΜΔΑΑ2693/20.10.2000, ΤΡΙΜΔΑΑ33/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ39/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ105/2000.

20. ΜΔΑΑ359/28.11.2000.

21. Αντικείμενο κλοπών αποτελούν κατά κύριο λόγο χρήματα, τιμαλφή και μοτοσυκλέτες ή αυτοκίνητα. Μικρότερης σημασίας είναι οι κλοπές ευτελούς αξίας, ηλεκτρικών συσκευών, εξοπλισμού αυτοκινήτων κλπ. Τα χρήματα και τα τιμαλφή αποτελούν, ειδικά για τους παραβάτες χαμηλής οικονομικής κατάστασης όπως συμβαίνει με τους οικονομικούς μετανάστες, μέσο επιβίωσης.

γκλήματος) συγκεντρώνουν, αντίθετα, ένα πολύ μικρό ποσοστό τέλεσης που προσεγγίζει το 1,5% (4 παράβάσεις). Στο πλαίσιο αδικημάτων του Ποινικού Κώδικα καταγράφονται επίσης σωματικές βλάβες (6,3%, 17 πράξεις) και ανθρωποκτονίες από πρόθεση (τελεσμένες και απόπειρες) σε τέσσερις περιπτώσεις (1,5%). Το αδίκημα της σύστασης και συμμορίας αφορούν δέκα αποφάσεις (3,7%), για τις οποίες γίνεται ειδικότερα λόγος κατωτέρω (παρ. 25). Άλλου τύπου παραβάσεις του ΠΚ (είκοσι οκτώ διαφορετικές παραβάσεις) εμφανίζονται σε μικρότερα ποσοστά²².

**Πίνακας 6: Παραβατικές πράξεις
(εξαιρούνται εκείνες με συχνότητα κάτω από τρεις φορές)**

Ο μέσος όρος πράξεων ανά απόφαση είναι δύο και ο συνηθέστερος συνδυασμός είναι κλοπή με παράνομη είσοδο στη χώρα. Μικρός αριθμός πράξεων τελέστηκαν με τη μορφή απόπειρας (5,2%, 14 πράξεις).

Έτσι, οι ανήλικοι, που δρουν ομαδικά διαπράττουν κυρίως κλοπές και λιγότερο φθορές ξένης ιδιοκτησίας. Σπανιότερα ληστεύουν συνομηλίκους τους ή άλλους υπό την απειλή όπλου, ενώ υπερτερεί η χρήση σωματικής βίας.

17. Αναφορικά με πράξεις που κρίθηκε ότι δεν τελέστηκαν (48 αδικήματα, δηλαδή 15,1% επί του συνόλου των αρχικών κατηγοριών), σημειώνεται ότι πρόκειται κυρίως (και πάλι) για κλοπές (10 περιπτώσεις, δηλ. 20,8%), φθορές ξένης ιδιοκτησίας (10 περιπτώσεις, δηλ. 20,8%), σωματικές βλάβες (7 περιπτώσεις, δηλ. 14,6%), εξυβρίσεις (4 περιπτώσεις, δηλ. 8,3%), παράνομη είσοδο στη χώρα, παράνομη οπλοφορία, απειλές, ανθρωποκτονίες (από 2 περιπτώσεις, δηλαδή 4,2% για κάθε αδίκημα) και άλλες μεμονωμένες περιπτώσεις αδικημάτων²³.

22. Στα αδικήματα του ΠΚ με χαμηλό δείκτη τέλεσης αναφορικά με την παραβατικότητα ανηλίκων συμπεριλαμβάνονται ακόμη τα ακόλουθα: αντίσταση (5 περιπτώσεις, δηλαδή 1,9%), ναρκωτικά (4 περιπτώσεις, δηλαδή 1,5%), διατάραξη κοινής ειρήνης (4 περιπτώσεις, δηλαδή 1,5%), από 2 περιπτώσεις (1%) οι πράξεις εξύβριση, απειλή, ψευδής ανώμοτη κατάθεση και πλαστογραφία, και από μία περίπτωση οι πράξεις παράνομη βία, περιύβριση νεκρών, λαθρεμπόριο, κυκλοφορία παραχαραγμένων νομιμάτων, παράνομη κατακράτηση, βιασμός και αρπαγή.

23. Μία πράξη, δηλαδή ποσοστό 2,1%, εντοπίζεται να έχει τελεστεί αναφορικά με τα ακόλουθα αδικήματα: αντίσταση, διατάραξη οικιακής ειρήνης, κατοχή εκρηκτικής βόμβας, παράνομη βία, υπόθαλψη εγκληματία, εμπρησμό, υπεξαγωγή εγγράφων, ναρκωτικά.

iv. Τα θύματα

18. Σε σύνολο 105 αποφάσεων που δίνουν συγκεκριμένα στοιχεία για παθόντες, καταγράφονται 169 φυσικά πρόσωπα ως θύματα. Πάντως στις αποφάσεις αναφέρονται και υλικές ζημιές τις οποίες υπέστησαν είτε εταιρίες (πρόκειται κυρίως για εταιρίες πώλησης αυτοκινήτων), είτε πολυκαταστήματα όπου σημειώθηκαν περιστατικά κλοπής ή φθοράς, είτε η Εκκλησία όταν επρόκειτο για κλοπή χρημάτων από το παγκάρι ιερού ναού, είτε σχολικά κτίρια, είτε αυτοκίνητα και ιδιωτικά κτίρια, που υπέστησαν φθορές, κυρίως με αφορμή τον εορτασμό του Πολυτεχνείου. Εν πάσῃ περιπτώσει, οι υλικές ζημιές στην πλειονότητά τους αφορούν ιδιώτες ή νοικοκυριά.

Αναφορικά με τον αριθμό των θυμάτων ανά περίπτωση: Συνήθως πρόκειται για ένα θύμα (72,4%, 76 αποφάσεις) ή για δύο θύματα (17,1%, 18 αποφάσεις). Συναντώνται, επίσης, ομαδοποιήσεις θυμάτων που αφορούν τρία (2,9%, 3 περιπτώσεις), τέσσερα (1,9%, 2 περιπτώσεις), πέντε (1,9%, 2 περιπτώσεις), έξι (2,9%, 3 περιπτώσεις) και δώδεκα άτομα (1%, 1 περίπτωση).

19. Αναφορικά με την εθνικότητα των θυμάτων τη γνωρίζουμε για 160 άτομα:

Οι Έλληνες ανέρχονται σε 144 (90%) και είναι κυρίως θύματα κλοπών. Την εθνικότητα του δράστη γνωρίζουμε σε 122 περιπτώσεις. Αυτός είναι αλλοδαπός (σε 71 περιπτώσεις), Έλληνας (σε 49 περιπτώσεις) ή και Έλληνας με αλλοδαπό (σε 2 περιπτώσεις).

Οι αλλοδαποί θύματα είναι 16 (10%). Από αυτούς 7 (4,4%) είναι Αλβανοί. Οι αλλοδαποί είναι κυρίως θύματα σωματικών βλαβών, πιθανόν λόγω αυτοδικίας, η οποία φαίνεται ότι προτιμάται ως τρόπος επίλυσης των διαφορών ιδιαίτερα ανάμεσα σε άτομα αλβανικής καταγωγής. Την εθνικότητα του δράστη, όταν ταυτόχρονα υπάρχει και θύμα, γνωρίζουμε σε 13 περιπτώσεις. Αυτός είναι συνήθως αλλοδαπός (σε 11 περιπτώσεις) και λιγότερο συχνά Έλληνας (σε 2 περιπτώσεις).

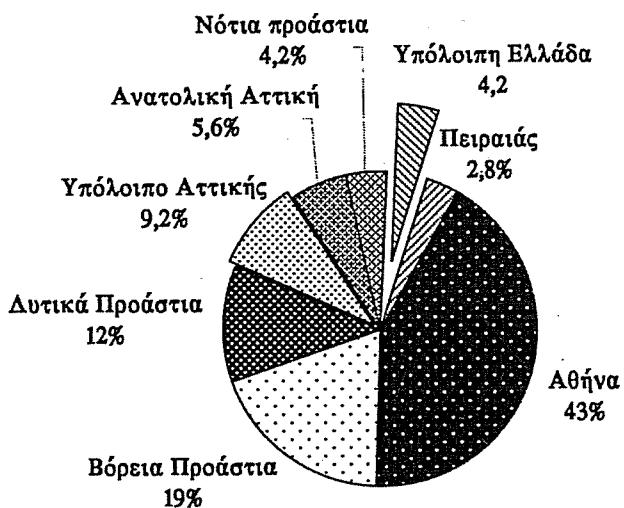
Εξάλλου, στις 26 αποφάσεις του Τριμελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων όπου υπάρχει θύμα, δύο στους τρεις δράστες είναι Έλληνες. Κατά συνέπεια, οι σοβαρότερες μορφές παραβατικών πράξεων, όπως αυτές που απασχολούν το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων, τελούνται στην πλειονότητά τους από Έλληνες (26 δράστες Έλληνες, 15 Αλβανοί, 1 Γερμανός και ένας Ρουμάνος).

v. Ο τόπος τέλεσης

20. Τον τόπο²⁴ τέλεσης της πράξης γνωρίζουμε σε 142 αποφάσεις (95,9%). Ενόψει του ότι πρόκειται για Δικαστήρια Ανηλίκων των Αθηνών, οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται εδώ ανάγονται κυρίως στις επιμέρους περιοχές της Αττικής. Την ευρύτερη περιοχή των Αθηνών αφορούν 61 αποφάσεις (43%), τα βόρεια προάστια 27 (19%) και τα νότια 6 αποφάσεις (4,2%). Στις περιοχές της Ανατολικής Αττικής αναφέρονται 8 αποφάσεις (5,6%) και σε εκείνες της Δυτικής Αττικής και της υπόλοιπης Αττικής 17 (12%) και 13 (9,2%) αντίστοιχα. Τέλος, την ευρύτερη περιοχή του Πειραιά ως τόπο τέλεσης σημειώνουν 4 αποφάσεις (2,8%). Οι αποφάσεις για πράξεις που τελέστηκαν στην υπόλοιπη Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Κορινθία και στη Φθιώτιδα είναι 6 (4,2%). Σε μικρό ποσοστό αποφάσεων (12 περιπτώσεις)²⁵, όπου συναντούμε την κατ' εξακολούθηση τέλεση της πράξης, οι τόποι τέλεσης είναι περισσότεροι από ένα (Πίνακας 7).

24. Με βάση τους τόπους τέλεσης που αναφέρονται στις αποφάσεις, θεωρήθηκε ότι διαπράχθηκαν στην Αθήνα όσα αδικήματα τελέσθηκαν στον χώρο του Δήμου Αθηναίων, συμπεριλαμβανομένων, έτσι, του Κολωνού, της Κυψέλης, του Παγκρατίου, των Πατησίων και των Σεπολίων. Στα βόρεια προάστια συμπεριελήφθησαν οι περιοχές: Ν. Ιωνία, Ν. Ηράκλειο, Βριλήσσια, Γέρακας, Μαρούσι, Ν. Ερυθραία, Περισσός, Χαλάνδρι, Αγία Παρασκευή, Άνοιξη, Δροσιά, Μεταμόρφωση, Καλογρέζα, Μελίσσια, Εκάλη, Ν.Ψυχικό, Λυκόβρυση, Κηφισιά και Γαλάτσι. Στα νότια προάστια εντάχθηκαν οι εξής περιοχές: Καλλιθέα, Καλαμάκι, Βουλιαγμένη, Βάρκιζα, Άλιμος και Ν.Σμύρνη. Ο Ταύρος υπήχθη στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά και η Πετρούπολη, το Αιγάλεω, τα Λιόσια, η Αγία Βαρβάρα, η Ν. Φιλαδέλφεια, οι Άγιοι Ανάργυροι, το Περιστέρι, το Καματερό και το Ζεφύρι στη Δυτική Αττική. Τέλος, στην Ανατολική Αττική κατατάξαμε τον Άγιο Δημήτριο, τον Υμηττό, τη Δάφνη και την περιοχή του Ζωγράφου και στην Υπόλοιπη Αττική το Κορωπί, τον Μαραθώνα, την Ελευσίνα, την Παλλήνη, το Λαύριο, τα Μέγαρα, τον Κάλαμο, τη Ν.Πέραμο και την Κινέττα.

Πίνακας 7: Τόπος τέλεσης

Θα ενδιέφερε η αντιπαραβολή του τόπου τέλεσης με τον τόπο διαμονής του ανηλίκου, τα στοιχεία όμως που διαθέτουν οι αποφάσεις είναι ελλιπή.

vi.Η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων

21. Κυρίαρχος τρόπος αντιμετώπισης από τα Δικαστήριά μας της νεανικής παραβατικότητας είναι η επιβολή αναμορφωτικών μέτρων σε 168 επί συνόλου 264 κατηγορουμένων (63,6%). Ειδικότερα, προηγείται το μέτρο της ανάθεσης του ανηλίκου στην επιμέλεια της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, το οποίο επιβλήθηκε σε 80 (30,3% επί συνόλου 264 κατηγορουμένων) κατηγορουμένους. Άκολουθεί το μέτρο της Υπεύθυνης Επιμέλειας Γονέων, που εφαρμόσθηκε σε 67 (25,4%) κατηγορουμένους. Είκοσι ανήλικοι παραπέμφθηκαν στο Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Ανηλίκων στον Βόλο (7,6%), ενώ σε ένα μόνον ανήλικο (0,3%) εφαρμόσθηκε το μέτρο της επίπληξης [Πίνακας 8]. Σε τρεις περιπτώσεις επιβλήθηκε και χρηματική ικανοποίηση.

22. Ποινικός σωφρονισμός (περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα) επιβλήθηκε σε 96 κατηγορουμένους (36,4% του συνόλου των 264), από τους οποίους οι 66 ήταν Αλβανοί (68,8%), ένας Γερμανός (1%) και 29 Έλληνες (30,2%).

23. Επισημαίνεται ότι κάποιες αποφάσεις επέβαλαν πρόσθετους όρους σε συμπλήρωση των αναμορφωτικών μέτρων. Τέτοιοι ήσαν οι ακόλουθοι: Παρακολούθηση θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης²⁶, παρακολούθηση και ολοκλήρωση σπουδών²⁷, εμφάνιση κάποιες μέρες του μήνα στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων²⁸, απαγόρευση παρακολούθησης ποδοσφαιρικού αγώνα για ένα έτος²⁹, επιστροφή στο σπίτι το αργότερο ώρα 10μ.μ.³⁰, προσκόμιση ελέγχου επίδοσης στον αρμόδιο Επιμελητή Ανηλίκων³¹, απαγόρευση

25. ΜΔΑΑ553/11.02.2000, ΜΔΑΑ975/14.03.2000, ΜΔΑΑ1442/16.05.2000, ΜΔΑΑ2230/22.09.2000, ΜΔΑΑ2239/22.09.2000, ΜΔΑΑ2544/2000, ΜΔΑΑ2773/27.10.2000, ΜΔΑΑ2808/31.10.2000, ΜΔΑΑ3243/01.12.2000, ΤΡΙΜΔΑΑ33/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ105/2000 και ΤΡΙΜΔΑΑ115/2000.

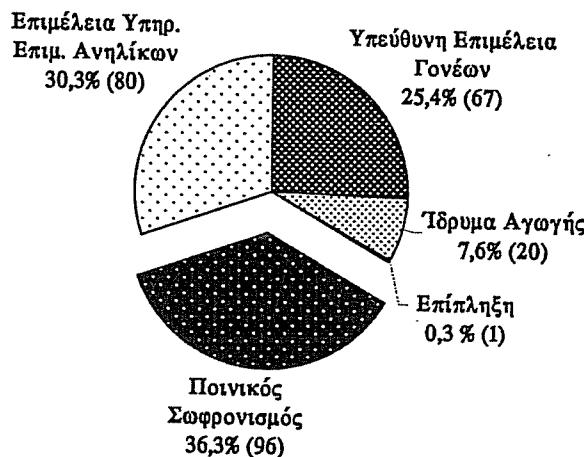
26. ΜΔΑΑ1679/02.06.2000, ΜΔΑΑ2701/20.10.2000 και ΤΡΙΜΔΑΑ138/2000.

27. ΤΡΙΜΔΑΑ138/2000 και ΜΔΑΑ1684/02.06.2000.

28. ΜΔΑΑ3252/2000.

29. ΜΔΑΑ2812/23.11.2000 και ΜΔΑΑ3082/2000.

Πίνακας 8: Ποινική μεταχείριση

εισόδου σε bar/club³², εγγραφή σε σχολή αθλητικού ρεπορτάζ και παρακολούθηση μαθημάτων³³ και απαγόρευση επικοινωνίας με τον συναυτουργό της πράξης για την οποία ο ανήλικος κατηγορήθηκε³⁴.

vii. Τελική απεικόνιση της ομαδικής παραβατικότητας στις δικαστικές αποφάσεις.

24. Όπως αναφέρθηκε ήδη, από τα στοιχεία των δικαστικών αποφάσεων διαμορφώνεται το ακόλουθο «προφίλ» ανήλικου παραβάτη που μετέχει σε από κοινού τελούμενα αδικήματα, καθώς και του αντίστοιχου θύματος από τέτοια αδικήματα: Εννιά στους δέκα δράστες περίπου (87,9%) είναι αγόρια και οι μισοί περίπου από τους ανήλικους παραβάτες είναι Έλληνες (53,8%), ενώ οι υπόλοιποι (46,2%) αλλοδαποί.

Μόνο το 60,6% των δραστών έχουν ορισμένη διαμονή. Τέσσερις στους δέκα περίπου ανηλίκους που εκδηλώνουν ομαδική παραβατική συμπεριφορά (44,5%) είναι 16 ετών και συνήθως τελούν κάποιο από τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας (49,8%), κατά κύριο λόγο κλοπές (37,5%). Σε ορισμένες περιπτώσεις ο ανήλικος χρησιμοποιεί είτε λεκτική απειλή, είτε σωματική βία, είτε όπλο (περιστροφο, τσεκούρι, μαχαίρι, σφυρί, σιδηρολοστό, κατασαβίδι) προκειμένου να επιτύχει τον στόχο του. Η πράξη έχει πολύ συχνά τελεστεί στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας (43%), και γενικότερα στην Αττική μαζί με τον Πειραιά (52,8%) που αποτελεί άλλωστε και την τοπική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών. Οι περισσότερες ομάδες ανηλίκων παραβατών αποτελούνται από άτομα ίδιας εθνικότητας, ενώ πολύ λίγες είναι εκείνες οι περιπτώσεις των παραβατικών ομάδων στις οποίες αποδεικνύεται ότι συμμετέχουν και ενήλικες. Τα θύματα είναι συχνά Έλληνες με αλλοδαπό δράστη. Τέλος, η συνηθέστερη ποινική μεταχείριση των ανηλίκων είναι η επιβολή αναμορφωτικών μέτρων (63%), αλλά δεν είναι λίγες και οι περιπτώσεις ποινικού σωφρονισμού (96 στους 264 δράστες, 36,3%).

30. ΜΔΑΑ3037/2000.

31. ΜΔΑΑ2575/2000.

32. ΜΔΑΑ2575/2000.

33. ΜΔΑΑ2154/08.09.2000.

34. ΜΔΑΑ2154/08.09.2000, ΜΔΑΑ2572/17.10.2000 και ΜΔΑΑ3037/14.01.2000.

viii. Ομαδικοί παραβάτες και το φαινόμενο της συμμορίας.

25. Με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα για το ειδικότερο αδίκημα της σύστασης και συμμορίας κατά το προϊσχύσαν άρθρο 187 ΠΚ παρατηρούμε τα εξής:

Την εν λόγω κατηγορία συναντούμε σε 10 αποφάσεις³⁵ (6,8%), εκ των οποίων οι 9 είναι «καταδικαστικές» και η μία μικτή («καταδικαστική» για τον ένα από τους τέσσερις κατηγορούμενους). Τρεις αποφάσεις εκδόθηκαν από το Μονομελές και επτά από το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων.

Οι αποφάσεις αφορούν 21 συνολικά άρρενες κατηγορούμενους, εκ των οποίων οι 18 κρίθηκε ότι τέλεσαν τις περισσότερες πράξεις για τις οποίες κατηγορούνταν. Ωστόσο, με βάση το κατηγορητήριο, στις πράξεις εμπλέκονταν περισσότερα των 21 ατόμων (36 συνολικά), που εικάζεται ότι ήσαν ενήλικα και ότι επήλθε χωρισμός της υπόθεσης· μάλιστα, η συμμετοχή των επιπλέον ατόμων συναντάται στις 5 από τις 10 αποφάσεις. Έτσι, οι δράστες (κατηγορούμενοι και μη) φαίνεται να έδρασαν κυρίως ανά 2 (5 αποφάσεις), ανά 5 (2 αποφάσεις) και, σε μεμονωμένες περιπτώσεις, ανά 3, 4 ή 9.

Την ηλικία γνωρίζουμε μόνο για τους τρείς ανηλίκους: δύο άτομα ήσαν 16 ετών και ένα 15 ετών κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης.

Οι ανήλικοι είναι Έλληνες (8, εκ των οποίων οι 5 πιθανολογείται ότι είναι αθίγγανοι) ή Αλβανοί (7 κατηγορούμενοι), ενώ 2 είναι Ρώσοι και 1 Ιρακινός.

Ο τόπος διαμονής των κατηγορούμενών είναι γνωστός για 15 εξ αυτών. Έξι είναι οι ανήλικοι (2 αποφάσεις) που κατοικούν στο Κορωπί και στο Λαύριο, 5 (2 αποφάσεις) στα Άνω Λιόσια, 3 (3 αποφάσεις) στην Αθήνα και 1 στη Δάφνη.

Οι πράξεις που κρίθηκε ότι τέλεσαν οι ανήλικοι κατηγορούμενοι ποικίλουν. Κυριαρχούν οι ληστείες (σε 6 αποφάσεις), εκ των οποίων η 1 τελέστηκε σε μορφή απόπειρας και 2 κατ' εξακολούθηση. Ακολουθούν οι κλοπές (σε 4 αποφάσεις), η πλειονότητα των οποίων (3) ετελούντο κατ' εξακολούθηση. Εξίσου διαπιστώνεται η τέλεση οπλοφορίας και παράνομης εισόδου στη χώρα (σε 4 αποφάσεις η κάθε πράξη) και ακολουθούν οι σωματικές βλάβες (3 αποφάσεις) και μάλιστα επικίνδυνες (σε 2 από αυτές). Σε μεμονωμένες περιπτώσεις απαντούν η κυκλοφορία παραχαραγμένων νομισμάτων, η εκβίαση και η παράνομη κατακράτηση.

Αναφορικά με την ποινική μεταχείριση παρατηρούμε ότι συνήθως επιβλήθηκε ο ποινικός σωφρονισμός (για 12 από τους 18 κατηγορούμενους που τέλεσαν). Ακολουθεί η επιβολή του αναμορφωτικού μέτρου της επιμέλειας Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων με πρόσθετο όρο (για 3 ανηλίκους) ή χωρίς όρο (για 2 ανηλίκους). Μία φορά επεβλήθη το αναμορφωτικό μέτρο του εγκλεισμού σε Ίδρυμα Αγωγής.

Τέλος, θύματα-παθόντες συναντούμε σε όλες τις αποφάσεις. Στις 7 από αυτές τα θύματα είναι Έλληνες, στις 2 αλλοδαποί και σε μία απόφαση Έλληνες και αλλοδαποί. Ο αριθμός των θυμάτων ποικίλει από ένα (3 αποφάσεις) έως 2 (2 αποφάσεις), αλλά συναντούμε και τρία, τέσσερα, πέντε και έξι θύματα ή και απροσδιορίστως περισσότερα (ανά μία απόφαση).

ix. Θεωρητική προσέγγιση της έννοιας «συμμορία ανηλίκων»

26. Από τη μελέτη των δικαστικών αποφάσεων που αποφάνθηκαν σχετικά με την κατηγορία της «σύστασης και συμμορίας» και από τη συνολική μελέτη των από κοινού τελεσθεισών πράξεων δεν προέκυψαν στοιχεία που να τεκμηριώνουν μία σημαντική παρουσία συμμοριών ανηλίκων στο πλαίσιο του συστήματος της ελληνικής ποινικής δικαιοσύνης και να επιτρέπουν, στις περισσότερες περιπτώσεις, τον χαρακτηρισμό των υφισταμένων παραβατικών οιμάδων ανηλίκων ως «συμμοριών», με την εγκληματολογική έννοια του όρου. Υπενθυμίζεται ότι, κατά συγκλίνουσες επιστημονικές απόψεις που παρατίθενται στο τέλος αυτής της μελέτης, συστατικά εννοιολογικά στοιχεία της συμμορίας αποτελούν ιδίως η διάρκεια της λειτουργίας της

35. ΜΔΑΑ975/14.03.2000, ΜΔΑΑ2808/31.10.2000, ΜΔΑΑ3042/14.11.2000, ΤΡΙΜΔΑΑ13/11.01.2000, ΤΡΙΜΔΑΑ33/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ39/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ92/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ102/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ137/2000, ΤΡΙΜΔΑΑ148/2000.

σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο ή ζώνη επιρροής, η ξεχωριστή υπόσταση, δομή και οργάνωση που οδηγεί στην απόκτηση αυτογνωσίας, ταυτότητας και status, η αναγνώριση αρχηγού και ιεραρχίας, καθώς επίσης η ύπαρξη κανόνων και ομαδικών διαδικασιών για την κατανομή έργου και ρόλου προς επίτευξη σκοπού.

Η επισήμανση αυτή ως προς την (μη) ύπαρξη συμμοριών στη χώρα μας, τουλάχιστον σε βαθμό που να προκαλεί αυτή τη στιγμή ανησυχία, είναι σημαντική για την αποτροπή της δαιμονοποίησης και του στιγματισμού ομάδων εφήβων οι οποίες ναι μεν μορφοποιούνται και προβαίνουν σε εκδηλώσεις παραβατικότητας (ευκαιριακά ή και συστηματικά), αλλά χωρίς να λειτουργούν και να αυτοαναγνωρίζονται ως ξεχωριστή οντότητα, οργανωμένη για τον σκοπό αυτό.

Εξάλλου δεν φάνηκε οι εν λόγω ανήλικοι να ανήκουν, σε αξιοσημείωτο βαθμό, στον ευρύτερο χώρο του οργανωμένου εγκλήματος που ελέγχεται από ενήλικες, σύμφωνα τουλάχιστον με τα κριτήρια που γίνονται συνήθως δεκτά από τους επιστήμονες για την έννοια του «օργανωμένου εγκλήματος»³⁶.

27. Ειδικότερα, τα χαρακτηριστικά των ομάδων που μελετήθηκαν στην έρευνά μας δεν φαίνονται, στην πλειονότητά τους, να ανταποκρίνονται με πληρότητα σε κάποιον από τους παραδεκτούς στη βιβλιογραφία ορισμούς για τις συμμορίες ανηλίκων.

Υπενθυμίζεται ότι οι πέντε χαρακτηριστικότεροι ορισμοί³⁷ που έχουν δοθεί είναι οι ακόλουθοι:

28. Κατά τον *Frederick Thrasher* η συμμορία αποτελεί μια αυθόρμητα σχηματισμένη ομάδα, της οποίας η υπόσταση ολοκληρώνεται στη συνέχεια μέσω της σύγκρουσης με άλλες ομάδες. Στα χαρακτηριστικά της περιλαμβάνονται η αμεσότητα στην επικοινωνία, η διάδραση μεταξύ των μελών, η κίνηση σε ομάδα, η σύγκρουση, η κατάστρωση σχεδίου. Η συλλογική αυτή συμπεριφορά οδηγεί στην ανάπτυξη παράδοσης, εσωτερικής δομής, συλλογικής συνείδησης, αλληλεγγύης, ηθικής και πρόσδεσης με γεωγραφική περιοχή (εντοπιστητας)³⁸.

29. Κατά τον *Malcolm Klein* για να χαρακτηρισθεί μία ομάδα εφήβων ως συμμορία³⁹ θα πρέπει τα μέλη της α) να γίνονται αντιληπτά από τον γεωγραφικό - κοινωνικό τους περίγυρο ως ξεχωριστό σύνολο, β) να αυτοαναγνωρίζονται ως μία αμετάβλητη ομάδα με δικό της όνομα, και γ) να εμφανίζουν εμπλοκή σε αριθμό εγκλημάτων ικανό να προκαλεί την αρνητική αντίδραση του περίγυρου ή/και των διωκτικών αρχών. Ο συγγραφέας συμπλήρωσε, αργότερα τη θεωρία⁴⁰ του, αποδίδοντας στη συμμορία του δρόμου (street gang) ιδιαίτερο κώδικα επικοινωνίας και παρουσίας. Τονίζει ότι το status της συμμορίας επικυρώνεται από την ετικέτα που φέρει αυτή για τους τρίτους και εξετάζει ποικίλους παράγοντες που μπορούν εδώ να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο, όπως ηλικία, φύλο, εθνικότητα, γεωγραφικό χώρο και εγκληματικά ήθη. Από τους παράγοντες αυτούς ο τελευταίος αποτελεί, κατά τον Klein, σταθερό προσανατολισμό για τα μέλη ακόμη και αν ο χρόνος τους είναι κυρίως αφιερωμένος σε μη εγκληματική δραστηριότητα.

30. Σύμφωνα με τον *Walter Miller* η συμμορία αποτελεί μία αυτόκλητη συνένωση συνομηλίκων (peer group) με κοινά ενδιαφέροντα, αναγνωρισμένο αρχηγό, διακεριμένες εξουσίες και οργανωτικά χαρακτηριστικά. Τα άτομα που την απαρτίζουν δρουν από κοινού για την επίτευξη σκοπού ή σκοπών οι οποίοι γενικά αφορούν παράνομη δραστηριότητα και έλεγχο συγκεκριμένης γεωγραφικής ζώνης ή τύπου επιχείρησης⁴¹.

36. Ως προς τα τέσσερα ειδικότερα στοιχεία που συναπαρτίζουν την έννοια του οργανωμένου εγκλήματος από εγκληματολογική άποψη, βλ. *N. Κουράκης*, Το Οργανωμένο Έγκλημα. Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισής του στην Ελλάδα, Πρακτικά Ζ' Πανελλήνιου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρίας Ποινικού Δικαίου «Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαιού», Δίκαιο & Οικονομία - Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2000, σελ. 173.

37. Μεταξύ άλλων αναφέρονται στους *Larry-Siegel* και *Joseph Sienna*, *Juvenile delinquency. Theory, practice and law*, Belmont:Wadsworth, 2000, σελ.322 επ.

38. *Frederick Thrasher, The Gang Chicago*: University of Chicago Press, 1927, σελ.57.

39. *Malcolm Klein, Street Gangs and Street Workers* Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1971, σελ.13.

40. *Malcolm Klein, The American Street Gang, Its Nature, Prevalence and Control*, New York: Oxford University Press, 1995, σελ. 30.

41. *Walter Miller*, «Gangs, Groups, and Serious Youth Crime» in David Schicor and Delos Kelly, eds., *Critical Issues in Juvenile*

31. Κατά τους G. David Curry και Irving Spergel η συμμορία περιλαμβάνει τόσο παραβατικούς νέους όσο και ενήλικες σε μία πολύπλοκη μεταξύ τους οργάνωση. Τα μέλη της, εμφανίζονται κατά περίπτωση μεγαλύτερη ή μικρότερη συνοχή, αναγνωρίζουν αρχηγό και κανόνες μελών. Με αυτή τη δομή, η συμμορία επιδιδεται σε βίαιη εγκληματικότητα και υιοθετεί κανόνες και αξίες αλληλεγγύης σε σύγκρουση με άλλες συμμορίες, ενώ κατοχυρώνει παραδοσιακά τη χρήση συμβόλων, χρωμάτων και άλλων διακριτικών. Είναι δυνατό, στο πλαίσιο της ίδιας συμμορίας, υποομάδες να επιδιδονται σε εγκληματική συμπεριφορά όπως διακίνηση ναρκωτικών, βιαιότητες - συμπλοκές με άλλες συμμορίες, ληστείες⁴².

32. Σύμφωνα με τον ορισμό του James Short η έμφαση δεν δίδεται τόσο στην εγκληματική δραστηριότητα (ως ταυτόσημη με την έννοια της συμμορίας), αλλά στη διάρκεια και στην κανονικότητα που διέπει τη λειτουργία της ομάδας. Όντας ανεξάρτητη από τον έλεγχο των ενηλίκων, η συμμορία αυτοπροσδιορίζεται θέτοντας κριτήρια για τη συμμετοχή των μελών και διαμορφώνοντας ίδια οργανωτικά χαρακτηριστικά, ενώ επιδεικνύει ταυτόχρονα και συνέχεια μέσα στον χρόνο⁴³.

Αντιπαραβάλλοντας τους παραπάνω ορισμούς μπορεί κανείς να διακρίνει με ευχέρεια τα κοινά τους στοιχεία, αυτά δηλ. που διαφοροποιούν τη συμμορία από την απλή συνένωση ή ομάδα για τη διάπραξη παράνομων πράξεων (συνήθης νομικός ορισμός), άλλως τη συμμορία από την παραβατική ομάδα και την παραβατικότητα της συμμορίας (gang delinquency) από την ομαδική -από κοινού- εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς (group delinquency).

Delinquency, Lexington, Mass.: Lexington Books, 1980, σελ.121.

42. G. David Curry and Irving Spergel, «Gang Homicide, Delinquency, and Community» *Criminology* 26, 1988, σελ.382.

43. James Short, The Level of Explanation Problem Revisited - The American Society of Criminology 1997 Presidential Address, *Criminology* 36, 1998, σελ.16.